

L'Arquitecte gestor. Una necessitat de l'administració.

“Hubo una época en la que mandaba Falange, otra en la que mandaba el Opus y, en Barcelona, hubo una época en la que mandaron los arquitectos.”

Aquesta sentència de Ramon Boixadós, recollida en el llibre de Llätzer Moix, “la ciutat dels arquitectes”, i pronunciada per un dels principals gestors de la ciutat en el període comprés entre els inicis de la democràcia i les olimpíades de 1992 situava als nostres companys de professió com a dèspotes il·lustrats, com expressió de poder i conducció forta dels objectius marcats en un moment definitiu per una nova transformació de la ciutat.

Cert és que no es comparable amb la rellevància que va suposar l'enderroc de les muralles i l'execució del Pla Cerdà, però el que és significatiu d'aquesta asseveració, no és l'abast de les actuacions executades al llarg d'aquest període, sinó la percepció amb que es veia el poder que van tenir els arquitectes que, amb l'objectiu d'ordenar Barcelona com a destinació olímpica, van fer d'ella una ciutat millor, situant-la en el món. Es complia aquella màxima que citava Helio Piñon: “El client ens demana gat i l'arquitecte vol donar llebre”

Vista la història en perspectiva caldria fer-se una altre pregunta: si la ciutat de Barcelona gràcies a aquest moment concret de la història, encara avui gaudeix dels seus fruits i beneficis, perquè aquest model no s'ha mantingut? Com els arquitectes han perdut la preeminència que havien gaudit en el desenvolupament i gestió de la ciutat fins al punt que la mateixa ciutat que va confiar en ells, ha passat recentment un llarg període sense disposar de la figura necessària d'arquitecte en cap?

Voldria incidir en alguns dels aspectes que han motivat aquesta situació:

1.- L'arquitecte mai s'ha vist a ell mateix com a gestor:

Oriol Bohigas, artífex d'aquell moment històric sempre ha estat molt crític amb els “Project Managers”, sense ser-ne conscient, (o potser si) que moltes de les seves decisions eren tasques d'aquesta naturalesa. Potser volia mantenir per sobre de tot la rellevància de la seva acció com arquitecte que dissenyava i construïa, però el simple fet de disposar sobre un únic mapa les demandes ciutadanes acumulades al llarg dels anys i prioritzar-les ja és una tècnica lloable de gestió d'interessats i planificació de primer ordre, i la incorporació dels “llapis d'or” a l'estructura municipal, de gestió de recursos i lideratge.

2.- La precarietat laboral de la professió:

Podríem dir que bancs, promotors i arquitectes, en aquest mateix ordre, han rebut amb força el cop de la punxada de la bombolla i a la vegada l'auxili públic per superar el sotrac. En el cas dels arquitectes, diria sense por a equivocar-me que cap ajut. La destrucció de tot el coneixement acumulat d'una generació magnífica d'arquitectes a punt per explotar les seves habilitats s'està perdent per manca de feina i cap administració percep necessària la recerca de solucions. Tindríem més atenció si fóssim afectats per la pesta porcina o fruita després d'una granissada. No sols no se'ns ha ajudat, amb la supressió dels barems orientatius, els pagaments aplaçats indefinidament i les condicions de contractació abusives, se'ns porta a una precarietat desorbitada que no permet major esforç que el de la supervivència i en aquesta situació de debilitat difícilment es pot liderar un canvi en la gestió de les ciutats.

3.- La visió de la ciutadania.

Son molts els tòpics que envolten la figura de l'arquitecte. Diria que se'ns veu excessius, cars, desorganitzats i una mica divins, imatges totes elles extretes de l'arquitecte estrella. Se'ns admira i critica amb igual intensitat i es coneix poc la nostra tasca, identificant-la exclusivament amb el fet creatiu. En el cas del tècnic municipal, fins i tot amics i família m'han preguntat perquè l'arquitecte municipal havia donat llicència per construir un determinat edifici, com si encara es disposés d'un poder d'aquesta naturalesa per evitar arquitectures grotesques. Algú com el mateix Bohigas es pràcticament un desconegut fora de la professió eclipsant el valor aportat en la manera de ser de la ciutat.

4.- La immersió jurídica.

La Llei ha suplantat la política i l'acció. Fem plans d'accessibilitat perquè la Llei 13/2014 diu que l'hem de fer abans de 3 anys de la seva entrada en vigor. Fem els certificats energètics dels edificis públics perquè si no ho hem fet ja estem fora de la Llei. I com fem tantes coses quasi be per obligació, les fem de pressa i sense interès. No existeix un anàlisi d'interessats ni una política de necessitats per decidir quins projectes desenvolupar i així les Lleis han suplantat la gestió, i el solapament de Lleis amb mesures contradictòries entre elles, han exacerbat la dificultat d'aquesta fins a la confusió, pràcticament impossibilitant-la.

5.- L'estructura de l'administració.

Si centrem la mirada en la estructura organitzativa d'un municipi petit, la cúpula directiva de caràcter tècnic l'ocupa preceptivament una figura de caràcter únic: el secretari-interventor, amb el pompós adjectiu de tècnic d'habilitació nacional. Llicenciat en dret.

Quan l'Ajuntament té una mida més gran, aquella figura es divideix en dos. El llicenciat en Dret és el secretari i l'interventor el podem triar entre un economista o altre cop el llicenciat en dret. Potser en aquests instants la frase inicial de Boixadós es podria estendre avui dia als professionals del Dret, però per ells s'ha encunyat un terme més simpàtic i a la vegada conegut: "La brigada Aranzadi". Amb una mica de sort si hi ha recursos apareixeran els gerents, més propers a la direcció política. Aquest darrer és ara un ESADE o MBA, amb molts màsters i més proper a filosofies de gestió neoliberals.

Ja no es considera l'arquitecte imprescindible, i sort que la Llei de règim local ha reservat com a competència dels municipis l'Urbanisme, que és a la vegada l'essència i punta de llança de qualsevol política territorial que consideri influir en la vida i la qualitat de les persones. Però com s'entén que pivoti la gestió sobre gent que ni tan sols ha visitat les obres que fiscalitza o parlat amb les persones que n'enuncien les seves necessitats d'ús i manteniment.

Potser ha arribat el moment de que el poder com a tal no existeixi, com darrerament demana la societat. Crec que la solució és que quan es determini abordar un projecte de qualsevol naturalesa, existeixi un responsable que reuneixi l'autoritat funcional i temporal necessària per tirar endavant la iniciativa plantejada. Que aquesta persona s'encarregui de liderar i acompanyar-se de les figures de caràcter tècnic, jurídic o econòmic necessaris per complir els objectius. També crec que son els arquitectes directors de projectes, els que per la seva formació tenen capacitats holístiques per assolir l'èxit en el compliment de l'abast, els terminis i el seu cost. En el passat ho vam fer.

I podem tornar a fer-ho.